

MUSEUMBEZOEK - WORKSHOP

DOODGEWOON, RITUELEN VAN LEVEN EN DOOD

Inleiding

De tentoonstelling “Doodgewoon, Rituelen van Leven en Dood” biedt een overzicht van de Romeinse resten die de voorbije jaren werden opgegraven te Tienen. Doorheen de opstelling staan een groot aantal objecten die ons een goed zicht geven op het dagelijkse leven van de Romeinen. Maar hoe kunnen we begrijpen waarvoor ze allemaal dienden? Veel van de producten en voorwerpen die we vandaag gebruiken, treffen we aan in de keuken. We zijn vertrouwd met de producten die we er aantreffen. Maar wat als we de producten en gebruiksvoorwerpen van nu naast deze van de Romeinen leggen? Zijn ze nog hetzelfde, waaruit werden de voorwerpen vroeger vervaardigd en wat kunnen ze ons vertellen over de Romeinse samenleving? Niet alleen objecten uit de tentoonstelling vertellen ons iets over de oude bewoners van Tienen. De voorwerpen zijn gevonden in de aarde, dus als we de aarde onder een stereoscoop bekijken, komt er misschien nog meer aan het licht. Tenslotte steken ook de Romeinen zelf een handje toe om ons iets te leren over hun leefwereld. De Romeinen schreven namelijk al vanalles neer over hun eigen samenleving. Wanneer wij op zoek gaan in hun oude geschriften, komen we nog meer over hen te weten.

Op zoek doorheen het museum

Vandaag gebruiken we in de keuken een mixer, een fornuis en een keukenrobot. In onze koelkast, staan flessen cola, vlotjes boter en eieren. Verder zijn onze kommen en pannen gemaakt uit ijzer, staal en plastic. Als we met de objecten van nu, het museum doorkruisen op zoek naar de Romeinse objecten die men vroeger voor dezelfde klusjes gebruikte, wordt het een heuse zoektocht. Er vallen weinig metalen objecten te bespeuren, en van plastic is al helemaal geen spoor. In de toonkasten treffen we voornamelijk objecten uit aardewerk (gebakken klei) aan, soms ook glas. We moeten tweemaal nadenken om te zien welke voorwerpen van nu passen bij de Romeinse. Toch is niet alles anders, onze borden en tassen zijn nog steeds gemaakt van klei, nu met een laagje glazuur erover, maar als we ze laten vallen, zien we dat ze gemaakt zijn uit gebakken klei. De Romeinen gebruikten riet om manden te maken, ook nu nog gebruiken we dat. Maar wat met onze

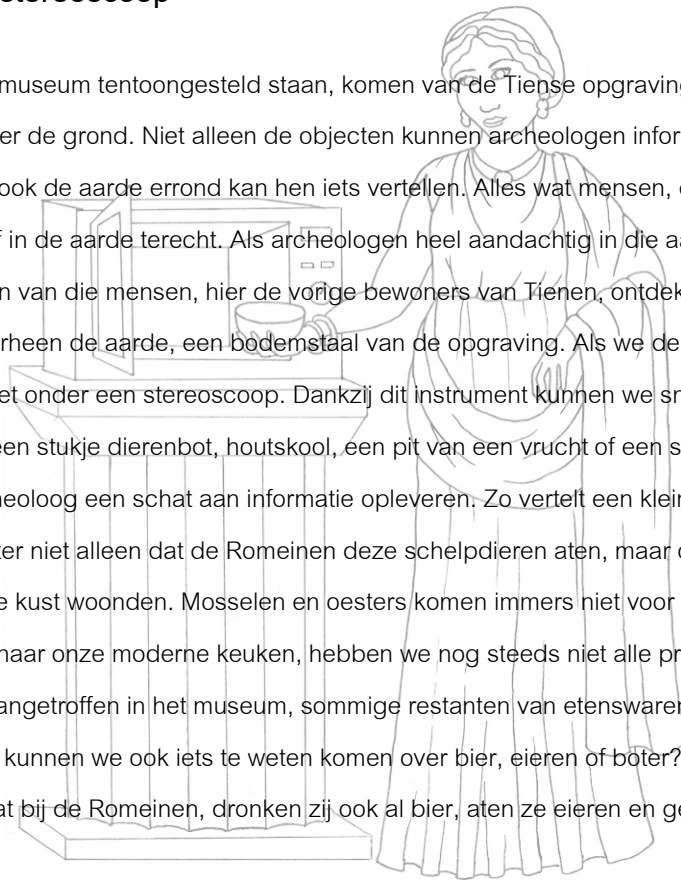
keukenrobot? Elektriciteit bestond niet, dus alles moest met de hand gebeuren. Om eten te vermalen verbrijzelden de Romeinen het tussen twee stenen.

We moeten er ook bij stilstaan dat niet alles wat we vandaag in een keuken aantreffen, al bestond bij de Romeinen. We mogen er bovendien ook niet van uit gaan wat alles dat de Romeinen gebruikten na 2000 jaar nog bestaat en door archeologen opgegraven kan worden. Veel van de producten en voorwerpen gemaakt van organisch materiaal, zoals hout, riet, alle voedsel en vele anderen hebben meestal die 2000 jaar niet overleefd. Soms vinden we er nog sporen van in de bodem.

Aarde onder een stereoscoop

De objecten die in het museum tentoongesteld staan, komen van de Tiense opgravingen en lagen enkele jaren geleden nog onder de grond. Niet alleen de objecten kunnen archeologen informatie leveren over hoe de Romeinen leefden, ook de aarde errond kan hen iets vertellen. Alles wat mensen, dus ook de Romeinen, achterlaten, komt op of in de aarde terecht. Als archeologen heel aandachtig in die aarde op zoek gaan, kunnen ze soms sporen van die mensen, hier de vorige bewoners van Tienen, ontdekken. Zorgvuldig speuren we met een pincet doorheen de aarde, een bodemstaal van de opgraving. Als we denken iets gevonden te hebben, bekijken we het onder een stereoscoop. Dankzij dit instrument kunnen we snel zien of het een brokje aarde is of misschien een stukje dierenbot, houtskool, een pit van een vrucht of een schelp. Elke vondst, hoe klein ook, kan een archeoloog een schat aan informatie opleveren. Zo vertelt een klein stukje van de schelp van een mossel of oester niet alleen dat de Romeinen deze schelpdieren aten, maar ook dat ze handel dreven met mensen die aan de kust woonden. Mosselen en oesters komen immers niet voor in Tienen.

Als we nu terug kijken naar onze moderne keuken, hebben we nog steeds niet alle problemen opgelost. Veel objecten hebben we aangetroffen in het museum, sommige restanten van etenswaren zijn teruggevonden in de bodemstalen, maar kunnen we ook iets te weten komen over bier, eieren of boter? Ze staan vandaag in onze koelkast, maar wat bij de Romeinen, dronken zij ook al bier, aten ze eieren en gebruikten ze boter?



Een Romein aan het woord

We hebben geluk, net als vandaag waren er mensen in de Romeinse tijd die al hun kennis hebben neergeschreven. Vandaag gebeurt dat in encyclopedieën; vroeger op rollen perkament en papyrus. Eén van de bekendste Romeinen die dat deed, heette Plinius. Dankzij zijn werk, kunnen wij nu achterhalen hoe de Romeinen naar de wereld keken en het laat ons ook controleren of de Romeinen eieren, brood, bier en boter aten, dronken of gebruikten. Plinius heeft dat alles neergeschreven in het Latijn, de taal van de Romeinen. Onder een twintigtal trefwoorden hebben we producten en grondstoffen, die we aantreffen in een keuken, vertaald naar het Nederlands. Zo kunnen we zelf lezen wat de Romeinen gebruikten in het dagelijkse leven en

wat zij daarover dachten. Plinius geeft ook nog extra informatie. Voor heel wat producten vertelt hij ook hoe ze gemaakt werden en waar de grondstoffen in zijn tijd vandaan kwamen. Dankzij deze informatie kunnen we achterhalen hoe de internationale handel in elkaar zat.

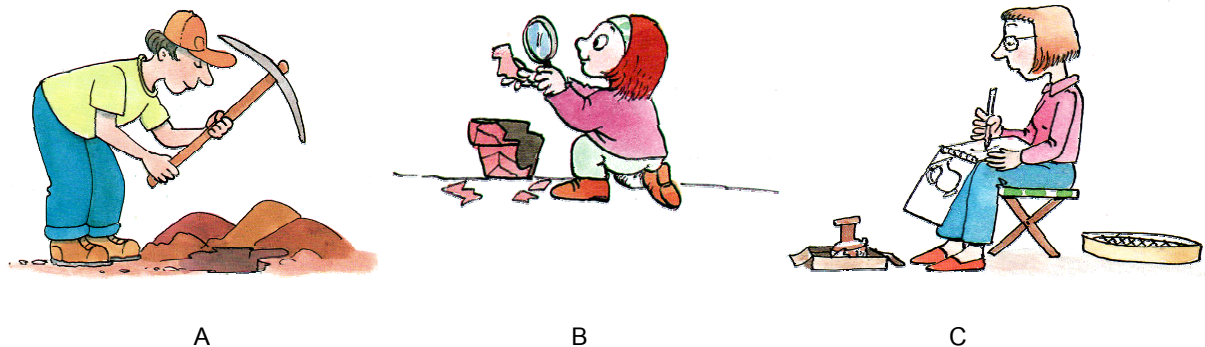
Waar haalde Tienen zijn grondstoffen?

De objecten uit het museum, zijn gemaakt van verschillende grondstoffen, zoals metalen en glas. Tijdens het speuren doorheen de aarde van de opgravingen in Tienen kwamen ondermeer schelpen, visbeentjes en olijfpitten aan het licht. Waar kwam dat allemaal vandaan? Werd alles gewoon in Tienen gevonden en gemaakt? Sommige zaken wel, zoals we bij Plinius kunnen lezen. We weten nu dat boter overal gemaakt kon worden van melk, dus ook in Tienen. Maar wat met brons, waar is dat van gemaakt en waar kwamen die grondstoffen vandaan? Brons is een samensmelting van twee andere metalen: koper en tin. Door de teksten van Plinius aandachtig te lezen, ontdekken we dat tin uit Engeland kwam. Op een blinde kaart van het Romeinse Rijk kunnen we zo de grondstoffen en producten plakken in de regio waar ze vandaan komen. Het geeft ons een inzicht in de handel, die soms over duizenden kilometers liep. Alles wat we in de opgravingen van Tienen aantreffen kan zo al een zeer lange afstand afgelegd hebben voor het daar terecht kwam.

Archeologie is natuurlijk meer dan opgraven alleen. Door ook eens aarde onder een stereoscoop te leggen en te lezen wat de oude Romeinen zelf te vertellen hebben, kunnen we nog meer te weten komen. Er zijn nog meer mogelijkheden: we zouden de beenderen van de dieren nog beter kunnen onderzoeken waardoor we kunnen achterhalen waaraan ze gestorven zijn. We zouden de houtskool uit de bodemstalen kunnen analyseren en zo mogelijk achterhalen hoe oud ze zijn, enz.

Ook dit nog

Hieronder zie je drie afbeeldingen van archeologen aan het werk, ze illustreren drie belangrijke stappen die archeologen zetten tijdens hun werk.



A: Vooreerst moet een archeoloog op onderzoek, meestal wil dat zeggen dat hij/zij moet opgraven. Oude huizen en voorwerpen zijn door de jaren heen onder de oppervlakte van de aarde verdwenen. En dus bestaat een belangrijk onderdeel van zijn/haar werk uit het zoeken naar die restanten in de aarde.

B: Als ze iets vinden, bestuderen archeologen dat aandachtig, zoals hier de scherven van een pot. En als ze zien dat bepaalde opgegraven objecten bij elkaar passen, zoals de scherven op de afbeelding, worden ze bij elkaar gebracht en kan mogelijk een volledige pot geplakt worden.

C: Gewoon iets vinden en potten plakken om in een museum te zetten is geen archeologie. Een derde stap is het zeer nauwkeurig registreren van alles wat gevonden werd. Daarom maken ze tekeningen en foto's, stellen ze tabellen en databanken op en zullen ze uiteindelijk alles in een publicatie neerschrijven, zodat het publiek later weet wat die archeologen daar in Tienen allemaal gevonden hebben.

